

Música i músics a la Safor

—últims anys

Oscar Creus¹

Sens dubte, la música és l'aspecte cultural més representatiu del poble valencià. Des d'aquesta perspectiva, ens pot resultar molt aclaridora una mirada sobre l'activitat musical dels últims anys a la comarca, amb l'única pretensió de posar a l'abast de tothom elements per a la reflexió i, sobretot, elements per entendre en quin sentit i en quins aspectes cal continuar treballant.

Els últims anys han estat molt intensos musicalment parlant a la Safor, amb multitud d'iniciatives que naixen diàriament en totes les poblacions de la comarca, però donat que òbviament no podem arregar-les totes —ja que excediria l'espai i els objectius d'aquest estudi—, ens centrarem en les manifestacions musicals de caràcter professional.

1. ESTIU: EL TURISME CULTURAL

Si fem un repàs a les activitats musicals de l'estiu a la comarca, on la nostra vocació turística hauria de primar —inclús subratllar— el fet musical con a reclam turístic cultural de les nits d'estiu (que bé que fan açò altres pobles mediterranis!), a la comarca en tenim una de freda i una de calenta.

1. Director d'orquestra i musicòleg.

Des del principi d'aquesta dècada, el Festival Internacional de Música de Gandia ha anat incorporant altres estils musical a la seua oferta musical. Si en la dècada anterior (des de la seua creació l'any 1990, any del Tirant), el festival anava creixent i es consolidava com una oferta turística i cultural de primer ordre amb la visita estival al Palau dels Borja de grans orquestres, directors, i solistes, com ho testimonien les diverses visites dels crítics musicals dels principals diaris valencians (*Levante, El País, Las Provincias*) i revistes especialitzades d'àmbit nacional (*Scherzo* i *Ritmo*, entre altres), arran del canvi de segle o, potser, del famós efecte 2000, el Festival incorpora altres estils i enceta una transformació que es visualitza amb el canvi de lloc; Casa de Cultura *versus* Palau dels Borja i música «lleugera» (*jazz, funky*, i altres) *versus* música «clàssica» entesa aquesta en el més ampli sentit del terme. Al mateix temps, tota l'estructura programàtica canvia fins arribar a un augment del nombre d'actuacions i —fins i tot l'any 2009— de caràcter gratuït. En aquest procés de transició, el Teatre Serrano assumeix la presència d'alguns concerts fins que totes les activitats musicals es concentren definitivament a la Casa de Cultura.

El buit que deixa Gandia a l'estiu l'arregla —com a testimoni sonor— el Monestir de la Valldigna, que, amb els diversos cicles musicals com el Festival de Música de Tecla, el Festival de Música Antiga (la primera edició se celebrà l'estiu de 2007), i fonamentalment el de sarsuela (l'any 2007), anava situant-se al cap de l'oferta musical a l'estiu de la comarca fins que l'any 2008 abandonà aquesta línia programàtica i van desaparèixer gran part de les activitats musicals d'estiu.

Puc donar fe de l'excel·lent treball que es va fer amb la posada en escena de *La Dolorosa* (estrenada al festival Sagunt a Escena el 26 d'agost de 2007 i al Monestir els dies 28, 29 d'agost i 1 i 2 de setembre), amb direcció escènica de l'argentí Claudio Hochman i direcció musical del gandià Oscar Creus, esdeveniment per al qual es va crear l'Orquestra de la Fundació Jaume II el Just. Amb músics valencians, veus valencianes de primer nivell i amb les innovacions estètiques de Hochman, es va poder veure una *Dolorosa* que

utilitzava el propi monestir com a decorat, sense elements externs i que provocava un efecte de sobrietat i realisme realment impactant. Malauradament, les intencions inicials de convertir el Monestir en un referent del gènere líric van quedar en un no-res el 2008 amb els canvis polítics que poc després es produïren.

Cal remarcar en aquesta mirada grossa sobre l'estiu a la Safor l'esforç musical que ha fet un xicotet poble d'interior que a hores d'ara s'ha convertit en un modest referent de la música clàssica a l'estiu comarcal: Ròtova. Des de l'any 2006, Ròtova enceta el Cicle de Música Comtes de Ròtova a l'església de S. Bartomeu, on la presència de músics valencians de primer nivell és constant. Cal destacar la creació de la pròpia orquestra del festival que actua cada any i amb la qual el clarinetista de Ròtova, Vicent López² va actuar interpretant el *Concert núm. 3* de C. Stamitz per a clarinet i orquestra (18 d'agost de 2006). No podem deixar d'anomenar, encara que amb un caràcter més eclèctic, el Festival de Música i Dansa de Beniarjó, que enguany ha complit deu edicions i que, de tant en tant, programa concerts especials de música com el de l'Orquestra Safor-Valldigna l'agost de 2008.

2. TARDOR-HIVERN: MÚSICA DE TEMPORADA

Amb l'arribada de la tardor, mirem cap a la programació ja de temporada que es desenvolupa al llarg del curs. A banda de les nombroses actuacions i esforços de totes les bandes de la comarca i de Gandia, de les agrupacions corals i orfeons, i dels grups folklòrics de música i dansa, la nostra mirada i les nostres orelles se centraran en la programació que du a terme l'associació Pro Música. Amb l'ajuda de l'Ajuntament de Gandia, de nombroses entitats cíviques i el suport des seus socis, Pro Música configura una oferta musical professional específica per a la comarca amb la barreja d'intèrprets internacionals i intèrprets valencians. Cal destacar que l'oferta musical no acaba amb tot el seguit de concerts, més bé comença, ja que a més a més, com cada any des de la seua

2. Clarinet solista de l'Orquestra Real Filharmonia de Santiago de Compostel·la.

creació l'any 1995, el concert de desembre es fa a benefici d'una entitat o ONG de la comarca, afegint música i solidaritat a la tasca cultural i la convocatòria anual de la beca «Pro Música» actualment anomenada «Beca Concepció Merí» té l'objectiu d'ajudar els estudiants de música de més projecció a la comarca. Uns dels punts d'inflexió de Pro Música es va produir l'octubre de 2005, quan se'n complien cent concerts i amb motiu del qual aparegué en premsa l'article que extractem a continuació:

[...] El primer concert realitzat per la violinista Anabel Garcia del Castillo al Saló de Corones del Palau dels Borja ja va deixar entreveure que el projecte podria ser un èxit. La prova és que esta aventura compleix ara deu anys de camí i celebra el seu concert centenari el proper 28 d'octubre, també amb un dels grans violinistes europeus, el rus Ilya Grubert amb el pianista italià Brenno Ambrosini.

I allò que va començar com un projecte ple d'il·lusió (amb els riscos que comporta en una ciutat com Gandia), hui és una realitat que reuneix i uneix més de dos centenars de socis i que dota Gandia d'un punt d'excel·lència cultural. En conseqüència, la resposta del públic en tota la comarca ha estat unànime durant estos deu anys amb una assistència massiva als actes programats, (per a quan l'Auditori de Gandia?) reconeixent els vertaders criteris de qualitat que caracteritzen Pro Música des dels seus inicis. [...]

Un altre aspecte que caracteritza Pro Música és el seu vessant social. Els concerts benèfics es realitzen anualment, tradicionalment el mes de desembre, en favor del més desfavorits de la comarca. L'Associació de Malalts d'Alzheimer de la Safor, l'Associació de Disminuïts Psíquics de la Safor, els Franciscans de Palma, la Seu Col·legiata, i altres col·lectius socials poden parlar de les persones que formen Pro Música, persones que a través de la música arriben a la societat.

[...] Recordar ara els memorables cicles de Grans Intèrprets, on la presència d'artistes internacionals com ara Tim Hugh, violoncel solista de la Royal Filharmonic, pianistes com L. Angelov i/o famoses orquestres com els Solistes de Praga, Leopoldinum de Polònia, seria inabastable.

Pro Música també ha apostat des del primer moment pels músics valencians; l'homenatge a Matilde Salvador, l'Orquestra Pau Casals, els pianistes M.^a

Amparo Hontanilla i Claudi Carbó, les gales líriques amb la presència de M.ª José Martos i altres, ha convertit l'associació en un aparador on els nostres músics han trobat un espai on tornar al públic gandià part de la seua experiència internacional. Sens dubte, la seua presència ha contribuït a fer de Gandia i de la comarca un espai cultural més ampli i més ric. Un espai per a tots, punt d'encontre entre allò que som i la diversitat de què formem part.

Però, Pro Música no ha estat mai a soles. Cal reiterar una vegada més l'agraïment a les persones i institucions que l'han ajudat a arribar fins ací. A més de la inestimable ajuda inicial del Pares Jesuïtes, de Ràdio Gandia Cadena Ser i del departament de cultura de l'Ajuntament, cal destacar el conveni firmat amb la UPV (Escola Superior de Gandia), l'acord aconseguït amb la Filharmònica de València —que permet a tots els socis de Pro Música assistir gratuïtament als concerts que organitza esta prestigiosa entitat en el Palau de la Música de València— [...]

BREU HISTÒRIA DE CENT CONCERTS

Oscar Creus

Levante-EMV. Ed. la Safor. 27 d'octubre de 2005

A hores d'ara, el nombre de grups internacionals que caldria afegir a la llista ha crescut considerablement, així com la participació d'orquestrats i músics valencians. Al fil de la seua presència en Pro Música i altres esdeveniments, podem parlar dels músics i grups valencians que han encetat en aquests últims anys una incerta (com és sempre la de l'artista) trajectòria i que van consolidant-se a poc a poc. Caldria anomenar —amb el risc d'oblidar algú—, almenys les agrupacions següents: Capella Ducal, Orquestra Safor-Valldigna, Grup de cambra Llevant i Camerata Borgia.

2.1. Grups Musicals

La Capella Ducal, liderada per Enric Naval, és un grup vocal, que té instruments d'època, dedicat a l'estudi i la interpretació de la música antiga amb criteris històrics. Aquest grup va oferir el seu primer concert el 27 de juny de 2007 a l'església del Palau Ducal de Gandia.

L'Orquestra Safor-Valldiga va sonar per primera vegada el 26 de gener de 2008 dins el marc de l'església del Monestir de la Valldigna. Formada per professionals de la comarca, té com a objectiu i com a mèrit propi difondre la música orquestral per tota la comarca, arribant fins i tot a poblacions que difícilment poden accedir aquestes formacions. Al mateix temps, és un punt d'unió entre músics de la comarca amb un alt nivell professional. Obres com la *Simfonia Concertant per a instruments de vent i orquestra* de W. A. Mozart o el *Vals trist* de J. Sibelius o *Water Music* de G. F. Händel, se senten ara amb normalitat a les cases de cultura i esglésies de la nostra comarca.

El grup Llevant porta una tasca de difusió de la música de cambra de vent i és un dels grups estables més antics de la comarca. Format el 2001, integra solistes com ara el clarinetista Sergi Perelló (Xeresa); Rafa Grau, fagot (Tavernes de Valldigna); Josep A. Alberola, trompa (Benifairó) i Fermí Clemente, oboè (Tavernes de la Valldigna). A més a més, col·labora amb l'Orquestra Safor-Valldigna en les produccions on es requereix el concurs dels instrument de vent.

La Camerata Borgia naix l'any 2006. Dirigida per Oscar Creus, és la nostra ambaixadora fora de la comarca. Hem de destacar el concert a l'Auditori-Centre de Congressos i exposicions de Barbastro el dia 20 d'octubre de 2007 com a cloenda dels actes commemoratius dels 450 anys del naixement de S. José de Calasanz, els concerts que ha oferit a l'Auditori de la Mediterrània (La Nucia, 15 març de 2008) i a l'església Santuari de Maria Auxiliadora d'Alcoi (28 de febrer de 2009), aquest últim amb un programa tot dedicat a la figura del venecià A. Vivaldi amb la interpretació completa de *Les Quatre estacions* amb el prestigiós violinista vienès Gernot Winischhofer i el *Gloria Rv. 589* amb la participació de l'Orfeó Manuel Palau, així com la seua presència en diversos concerts didàctics.

3. PRIMAVERA: CONCERTS ESPECIALS

3.1. *Concerts Didàctics: Música per a escolars*

La primavera del 2006 es va presentar una proposta innovadora a Gandia, com són els concerts didàctics, amb el títol *D. Quixot i la Música*. El dia 26 de maig, al Teatre Serrano i en tres sessions matinals, al voltant de 1.000 escolars de 6é de Primària de la ciutat de Gandia assistiren per primera vegada a un concert didàctic on els escolars podien conèixer en directe i de primera mà els instruments de corda de l'orquestra així com altres instruments històrics com ara el clavicordi.

Els alumnes pogueren gaudir de la història de *D. Quixot* contada musicalment per G. Ph. Telemann de la mà de l'orquestra Camerata Borgia i la direcció musical i artística d'Oscar Creus, qui anava desgranant la història i la música de manera que els escolars escoltaren tots els recursos descriptius que Telemann, amb saviesa, posa dins els pentagrames. Aquesta iniciativa especialment dissenyada i estrenada a Gandia va ser tot un èxit pedagògic.

Aquesta línia programàtica encetada la primavera del 2006 va canviar d'orientació els anys següents fins a desaparèixer finalment de la programació el 2009.

El febrer dels anys 2007 i 2008, es programaren els concerts didàctics *Tras la música de raíz* i *Los sonidos de la Tierra* respectivament, projectes musicals patrocinats per l'Obra Social de Caja Madrid, on al voltant de 2.500 alumnes —segons els mitjans de comunicació— de segon i tercer cicle de primària pogueren escoltar els grups que lidera José Luis Gutiérrez.³

Com a cloenda, cal ressenyar la iniciativa pionera que va sorgir a l'Escola Municipal de Música de Ròtova amb el «Concert per a Nadons», que es va organitzar en dues sessions el dia 28 de juny de l'any 2008 i que, davant l'èxit i la demanda, té una ferma voluntat de continuïtat.

3. El nostre agraïment a Eudald González per la informació facilitada sobre el Teatre Serrano.

CONCERTS DIDÀCTICS	
Teatre Serrano	
26 de maig de 2006	<i>D. Quixot i la Música</i> Camerata Borgia
Febrer 2007	<i>Tras la Música de raíz</i> José Luis Gutiérrez. Quartet
4 i 5 de febrer de 2008	Grup PER-SE-CUSSIÓ CSM Mestre Rodrigo de València
28 i 29 de febrer de 2008	<i>Los sonidos de la Tierra</i> José Luis Gutiérrez. Quartet de saxofons

3.2. *Concerts del Corpus: Música i religiositat*

Per acabar aquest apartat, també cal fer un apunt sobre la importància dels Concerts del Corpus que anualment organitza la Junta Major de Germandats de Setmana Santa de Gandia, punt d'encontre entre música i fe a la Casa de Cultura i que ha tingut els últims anys una evolució molt positiva pel que fa a la qualitat i nivell d'intèrprets i agrupacions:

CONCERTS DEL CORPUS	
Casa de cultura Marqués González de Quirós, 21.30h	
26 de maig de 2005	Orquestra Pau Casals
15 de juny de 2006	LES VEUS DE MOZART SILVIA VÁZQUEZ, soprano MANUEL BELTRÁN, tenor FRANCISCO VALLS, baix-baríton ÓSCAR OLIVER, piano
7 de juny de 2007	Orquestra Camerata Borgia

22 de maig de 2008	Gran Gala lírica M. JOSÉ MARTOS, soprano MIQUEL BOVEA, tenor J. MADRID GIORDANO, piano
11 de juny de 2009	Concert de Marxes de Processó Societat Musical de Benirredrà

4. CONCLUSIÓ: PROJECTES DE FUTUR

La història ens permet parar-nos a reflexionar sobre el que s'ha fet, el que es pensa que s'ha fet i el que estem fent. Aquesta revisió parcial —com no pot ser d'una altra manera— dels fets musicals que he considerat més rellevants els últims anys a Gandia i comarca, ens situen davant el vertader repte de la nostra societat; trobar o imaginar fórmules que ens permetran construir el nostre futur cultural i musical. Els esforços de la societat civil són ben palesos: nombroses associacions musicals, actuacions musicals periòdiques, milers d'estudiants de música, i demanda educativa, entre d'altres. Al mateix temps, no podem entendre el present musical sense tenir en compte part del futur que la ciutat està construint. I el futur musical de la ciutat passa en gran mesura per un projecte que a hores d'ara s'està dissenyant: La Casa de la Música, edifici emblemàtic encarregat al prestigiós estudi d'arquitectura EMBT i que té l'arquitecte Benedetta Tagliabue com a representant.

La Casa de la Música pot servir de contenidor per a totes les manifestacions i associacions musicals de la ciutat, que trobaran en aquest edifici un punt d'encontre físic i personal, un espai que genere sinergies que ens ajuden a evolucionar positivament. Preveu, a hores d'ara, la construcció d'un auditori, un auditori Verd (espai a l'aire lliure on desenvolupar activitats musicals), i el que és més important, pot albergar un Conservatori d'Ensenyament Professional, ja que la seua concepció espacial així ho permet.

Des d'ací cal reivindicar la necessitat d'un Conservatori Públic Professional per a Gandia que òmpliga el buit endèmic que pateix la ciutat en ma-

tèria d'educació musical, encara que aquest tema ha de ser objecte d'un altre estudi.

Gandia, amb vocació de gran ciutat, ha de mirar al nou segle amb una millora substancial de tot el fet musical des dels diversos àmbits d'actuació, cultural i educatiu, donant suport a allò que funciona i funciona bé i liderant noves iniciatives per a ser educativament i cultural una gran ciutat. Si el Teatre Serrano no hi ha assolit un paper de lideratge cultural pel que fa a la música, La Casa de la Música pot ser un punt d'inflexió, un abans i un després si encertem en la seua gestió, però caldrà anar més enllà i aprofitar tots els espais que a hores d'ara s'obrin a l'imaginari col·lectiu (per què no l'Auditori i el Palau de Congressos d'R. Piano?) i sumar infraestructures i esforços per tal de traçar estratègies de desenvolupament.

I la música no n'ha de quedar al marge.

ANNEX
PROGRAMACIÓ PRO MÚSICA, ÚLTIMS CINC ANYS

PROGRAMACIÓ PRO MÚSICA TEMPORADA 05-06 Casa de cultura Marqués González de Quirós. 20.30h. Gandia	
Núm. 100 octubre	ILYAN GRUBERT, violí B. AMBROSINNI, piano
Núm. 101 novembre	INGMAR SCHWINDT, piano
Núm. 102 desembre	Recital Líric J. A. NAVARRO, tenor ANA FABRA, piano
Núm. 103 gener	Gala lírica JOSÉ FERRERO, tenor PILAR MORAL, soprano HUSAN PARK, piano
Núm. 104 febrer	Grup de violoncels Tot Arc M. MATHEU, soprano
Núm. 105 març	Gala lírica M. ^a JOSÉ MARTOS, soprano Fco. VALLS, baríton O. OLIVER, piano
Núm. 106 abril	MARCELINO DOMÍNGUEZ, piano
Núm. 106 maig	Beaux Art , trio de cordes J. PALOMARES (violí)
Núm. 107 juny	Recital Líric VLADIMIR KARIMI, baix E. LÓPEZ DE SAA, piano

PROGRAMACIÓ PRO MÚSICA

TEMPORADA 06-07

Casa de cultura Marqués González de Quirós. 20.30h. Gandia

Núm. 108 octubre	Orquestra Camerata Borgia ÒSCAR CREUS, director
Núm. 109 novembre	Gala Lírica M. ^a VELASCO, soprano M. BELTRÁN, tenor Fco. HERVÁS, piano
Núm. 110 desembre	AMPARO POUS, piano
Núm. 111 gener	Recital Líric GIOVANNA. MANCI, soprano ANNA FERRER, piano
Núm. 112 febrer	Orquestra "Victòria" de Moscou
Núm. 113 març	Orquestra de Cambra de l'Empordà CARLES COLL, director
Núm. 114 abril	Homenatge a Lecuona JOSÉ LUIS FAJARDO, piano MAYDA GALANO, soprano
Núm. 115 maig	Hereus de J.P. Rampal CLAUDI ARIMANY, flauta EDUARD SÁNCHEZ, flauta G. M. BONINO, piano
Núm. 116 juny	Gran Gala Lírica MONSERRAT BERMÚDEZ, soprano JULIO PIFARRE, tenor CARLOS LONDON, baríton JESÚS DEBÓN, piano

PROGRAMACIÓ PRO MÚSICA

TEMPORADA 07-08

Casa de cultura Marqués González de Quirós. 20.30h. Gandia

Núm. 117 octubre	Barvinsky Philharmonic Orchestra ERNEST ARTAL, director
Núm. 118 novembre	Gala Lírica CARLOS LÓPEZ, baríton PILAR MORAL, soprano
Núm. 119 desembre	Duo de pianos GUILLERMO FERNÁNDEZ VICTOR FERNÁNDEZ
Núm. 120 gener	Seoul Academy Orchestra MARC GRAUWELS, Flauta
Núm. 121 febrer	AMPARO HONTANILLA, piano
Núm. 122 març	Gala Lírica SANDRA INGUEZ, soprano ANTONIO MAÑOGIL, tenor Fco. VALLS, baríton O. OLIVER, piano
Núm. 123 abril	Quintet de vent KEREM BRASS
Núm. 124 maig	Harmonia XXI: Mozart versus Martín i Soler
Núm. 125 juny	Grup de cambra Llevant

PROGRAMACIÓ PRO MÚSICA

TEMPORADA 08-09

Casa de cultura Marqués González de Quirós. 20'30h. Gandia

Núm. 126 octubre	Gala lírica E. SANDOVAL, tenor CARMEN AVIVAR, soprano F. TABERNER, piano
Núm. 127 novembre:	Orquestra Safor-Valldigna Dir. OSCAR CREUS
Núm. 128 desembre	ENRIQUE BERNALDO DE QUIRÓS, piano
Núm. 129 gener	Orquestra de Còrsega THIERRY HULLET, piano
Núm. 130 febrer	J.L. FAJARDO, piano SANCHO SÁNCHEZ, clarinet
Núm. 131 març	Camerata "Victòria" de Moscou
Núm. 132 abril	Quintet Novalis (Alemanya)
Núm. 133 maig	Gala Lírica NURIA GARCÍA, soprano JESUS ÁLVAREZ, tenor BORO GINER, baríton FERNANDO TAVERNER, piano
Núm. 134 juny	Nonet "Martín i Soler"

PROGRAMACIÓ PRO MÚSICA

TEMPORADA 09-10

Casa de cultura Marqués González de Quirós. 20'30h. Gandia

Núm. 135 octubre	Orquestra del Cáucaso
Núm. 136 novembre	Homenatge a R. Chapí MARÍA MENDIZÁBAL, soprano ALBERTO ARRABAL, baríton JUAN GADEA, piano
Núm. 137 desembre	Duo de pianos GUILLERMO FERNÁNDEZ VICTOR FERNÁNDEZ
Núm. 138 gener	JIRI BARTA, violoncel DANIEL DEL PINO, piano
Núm. 139 febrer	Orquestra de Moldàvia IVAN ZENATTI, violí
Núm. 140 març	VERNER Collegium (Txèquia)
Núm. 141 abril:	Mozartíssimo (Praga)
Núm. 142 maig	A determinar ¹
Núm. 143 juny	A determinar

1. En el moment de tancar aquest article encara no està confirmada.